

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Åtgärdsprogram för hotade arter

Nyhetsbrev december 2020

| | Skicka vidare

Många pollinatörer tycker om vädd. Foto: Marina Bengtsson. Sandbäddar är en bra åtgärd för att gynna vildbin som gräver sina bon i sand. Foto: Kerstin Furth

Vildbin och pollinatörer

Regeringen och Naturvårdsverket har i år satsat extra på pollinatörer. Rådgivning har getts till golfklubbar och kommuner och nya fjärilsböcker har tryckts upp. Det har röjts träd och sly, skrapats fram sandblottor, stängslats och hö har flyttats runt för att gynna fröspridningen. I flera naturreservat har tillfälliga stängsel satts upp på en del av betesmarken för att växterna ska kunna blomma. En enkel åtgärd för att gynna många pollinatörer.

Artdatabanken har plockat ut de 14 områden i landet som räknas som "hot-spots" för hotade pollinatörer. I Västra Götalands län valdes ett område ut, militärens övningsfält i Borås. Under året har länsstyrelsen arbetat intensivt med åtgärder tillsammans med Fortifikationsverket, Borås stad, Borås energi, Härryda och Marks kommun, Västkoststiftelsen, Borås och Bredareds golfklubb, Borås fältrittklubb, Kinnarumma pastorat, naturskyddsföreningen i Kinnarumma och privata markägare. I denna satsning har vi utfört restaurering av igenväxande marker, insädd av värdväxter för att öka blomningen, bekämpning av invasiva arter, slåtter och bärgning av gräs, friläggning av sand och utläggning av sandlimpor på totalt 20 ställen.

En fältvandring om vad lantbrukare kan göra för att gynna pollinatörer har genomförts tillsammans med LRF i Karlsborg. En träff med Statens fastighetsverk och Fortifikationsverket har också genomförts, där vi tillsammans besökt bland annat lokaler för svartpälsbi och guldsandbi samt diskuterat åtgärder kopplat till en framtiden skötselplan.

Den regionala miljöövervakningen av gaddsteklar och pollinatörer har sammanställt resultat för 2010-2018 och för 2019. Det finns även en sammanfattande artikel om resultaten i Naturvårdsverkets rapport om ekosystemtjänster. Slåtterängar är blomrika miljöer och därför viktiga för pollinatörerna. Nu finns rapporter för den regionala slåtterängsövervakningen från 2019 och 2020. Kontakt: Linda Karlsson, Marina Bengtsson, Karin Hante och Anna Stenström.

[Läs om miljöövervakning av gaddsteklar och pollinatörer 2010-2018](#)

[Läs om miljöövervakning av gaddsteklar och pollinatörer 2019](#)

[Resultaten i Naturvårdsverkets rapport om ekosystemtjänster](#)

[Rapport om den regionala slåtterängsövervakningen 2019](#)

[Rapport om den regionala slåtterängsövervakningen 2020](#)

Läderbagge och skyddsvärda träd

I början på året fick samtliga markägare med skyddsvärda träd på sin mark ett brev med information om värdet av gamla träd samt den lagstiftning som finns. Runt 8 500 brev skickades.

På många av de ställen som har riktigt gamla träd, finns det ett åldersglapp till nästa generation träd. Genom att veteranisera några av de yngre träden så får de håll, savflöden eller död ved som annars enbart äldre träd har. Under året har vi genomfört veteranisering i två naturreservat och haft flera kurser om veteranisering för att inspirera kommuner mfl att genomföra egna veteraniseringar.

16 markägare med skyddsvärda träd i värdetrakter har fått hjälp med frihuggning och/eller beskärning av sina träd så att de ska kunna stå kvar. I närheten av läderbaggslokaler frihuggs skyddsvärda träd i tre värdekärnor i vinter. Genom att träden står soligare trivs läderbaggarna bättre.

Askskottsjukan har övervakats på 330 skyddsvärda askar för fjärde gången sedan 2009. Tyvärr tyder den forskning som finns att endast cirka 1 procent av askarna är resistent. I dagsläget är 95 procent av de skyddsvärda askarna i länet drabbade.

Träd som står skuggigt var hårdare drabbade än de som står öppet. Till skillnad från tidigare resultat verkar det nu som att träden som har hamlats de senaste tio åren har haft en högre dödlighet än träd som inte har hamlats på länge eller träd som aldrig har hamlats. Rapport kommer i vinter.

Under vintern kommer efterträdare till skyddsvärda träd att inventeras runt sex läderbaggslokaler för att se om det finns långsiktiga livsmiljöer för arten.
Kontakt: Anna Stenström

Skotten tas från en närliggande och livskraftig ålgäsväxt och planteras sedan av dykare. Foto: Eduardo Infantes.

Ålgäsväxter

Under året har Länsstyrelsen genomfört en tillsynskampanj inom strandskyddat område, med fokus på anläggningar som kan skada ålgäsväxten. Skuggning från bryggor har gjort att över 500 hektar ålgäsväxt i länet försvunnit eller påverkats negativt.

Vi har också restaurerat ålgäsväxt i Kosterhavets nationalpark och informerat om arten i naturum. När Länsstyrelsen och Göteborgs universitet skulle undersöka ålgäsväxten i Kosterhavets nationalpark 2018 upptäckte man att det hade försvunnit helt i två vikar vid Sydkoster. Varför är oklart. Tillsammans reagerade man snabbt och genomförde testplanteringar av ålgäsväxt under sommaren 2019. Testplanteringarna klarade sig bra och i sommar restaurerades totalt 9 280 kvadratmeter ålgäsväxt i nationalparken.

Kontakt: Beatrice Alenius

Martorn och ostronört

Länsstyrelsen har tillsammans med Botaniska Trädgården i Göteborg fortsatt med att driva upp och plantera ut martorn- och ostronörtsplantor för att förstärka länets vilda populationer. Cirka 80 plantor av martorn har satts ut på Rörö och drygt 200 på västra Rossö. Ostronörten är svårare att odla upp, där har fem plantor till satts ut i hägnet på Tjurpannan och nio på Rörö. Tidigare års utplanteringar har klarat sig bra, cirka två tredjedelar av plantorna överlever ofta första året. Men av de 54 ostronörtsplantor som planterades ut på Tjurpannan 2019 har alla utom tre försvunnit, inga överlevde. Vi tror att rådjur har tagit sig in i hägnet och ätit upp dem.

En nyplanterad martorn. Foto: Peter Post

På Rörö har igenväxning grävts bort och på Otterön har vresros grävts bort för att gynna martornen. Kontakt: Peter Post

Många lokaler med fältgentiana växer igen. Här finns de bara kvar precis längs stigen. Foto: Anna Stenström

Fältgentiana

Efter två år med väldigt få tidiga och sena fältgentianor försökte vi i år att besöka samtliga lokaler. Med god hjälp av ideella organisationer, som Floraväktarna och naturskyddsföreningar, lyckades det nästan.

Vi har de senaste åren haft tidig fältgentiana på fem lokaler, väl utspridda i länets ytterkanter. De hittades i år på alla fem lokalerna med runt 1 000 st på två ställen. Dessutom har en ny lokal upptäckts i Strömstad och utsådden har lyckats på två ställen. Så nu har vi hela åtta lokaler.

De senaste årens panik över att så många lokaler med sen fältgentiana varit tomma kan vi nu släppa. Arten är tillbaka på många ställen i år, den svarar bra på skötsel med över 10 000 exemplar på Bölets ängar. På en fjärdedel av lokalerna har den minskat och många av dem ligger i östra delen av länet, i Dalsland har flera lokaler försvunnit.

Vi har 37 lokaler av kustgentiana där den är sedd de senaste åren. Av dessa var i år 22 st helt tomma, vilket är 59 procent. Enbart fyra lokaler hade mer än hundra individer, men de är utspridda i var sin kommun längs nästan hela kusten. Vi vet inte varför det har gått så pass dåligt i år för kustgentianan.

Det är tydligt att både den sena och den tidiga fältgentianan tycker om krattning. På många ställen har vi sett att den har spritt sig precis där vi krattat bort mossan.

I år har fältgentianan fått hjälp med specialskötsel på 15 lokaler, framför allt mosskrattning och tillfälliga stängsel för att de inte ska ätas upp av betesdjuren. För att få till fler områden med fältgentiana sår vi ut dem där skötseln är lämplig. I år har vi sått ut på 9 befintliga lokaler för att öka ytan den finns på och på 13 nya lokaler. Kontakt: Anna Stenström

Ljunghed

Nu har åtgärdsprogrammet för ljunghed kommit på remiss. Sista svarsdag är den 14 februari för alla som vill lämna synpunkter till Länsstyrelsen i Halland. Kontakt: Anna Stenström

[Remiss för åtgärdsprogrammet för ljunghed här.](#)

Ljunghedar behöver brännas. Foto: Fanny Sahlen

Kärr strax söder om Hössna Prästgårds naturreservat, Ulricehamns kommun, som röjdes på gräs och bladvass i början av september 2020. Bilderna är tagna i början av april och i slutet av oktober. Foto: Jennie Niesel

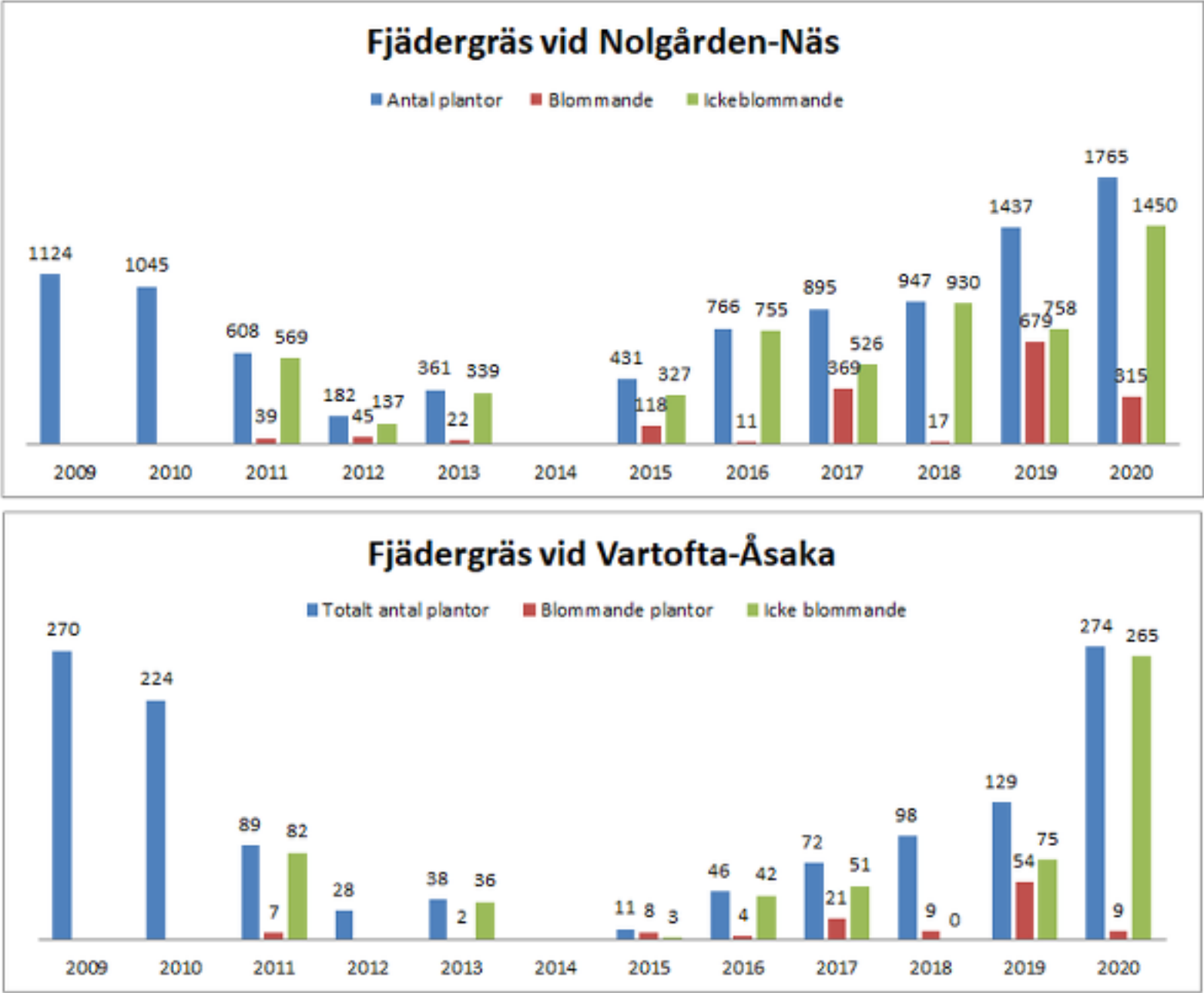
Rikkärr

Restaurering och skötsel genom avverkning, röjning och slåtter har genomförts i tio rikkärr. På bilderna visas exempel från ett restaurerat oskyddat rikkärr. Med tidig vassröjning runt midsommar under några år kan bladvassen på sikt begränsas.

Länets rikkärr har inventerats på olika sätt och inom olika verksamheter sedan 2005. Ett mångårigt arbete med att sammanställa data från inventeringarna i rapport och ett samlat GIS-skikt över länets kända rikkärr har nu äntligen slutförts!

Rapporten hittar du inom kort i vår rapportdatabas med rapportnr: 2020:34. Sök på **Inventering av rikkärr i Västra Götalands län 1995-2020**. GIS-skiktet heter **LstO Rikkärr** och kommer inom kort att kunna laddas ner i vår Geodatakatalog. Det återstår förstås en del finslipning att göra efterhand som ytterligare information tillkommer. Välkommen att höra av dig med information om du saknar något. Kontakt: Jennie Niesel

[Rapport om länets rikärr kommer inom kort att läggas upp här.](#)
[GIS-skikt över rikkärr kommer snart att kunna laddas ner här i Geodatakatalogen.](#)
[Efter nyår kan du besöka vår nya webbsida om rikkärr som kommer att finnas här.](#)

Diagrammet visar att både i Vartofta Åsaka och Nolgården Näs ökar antalet fjädergräs.

Stäppartade torrängar

Markägare, ideella föreningar, reservatsförvaltningen och åtgärdsprogrammet sköter så många som möjligt av de stäppartade torrängarna. I år genomfördes förutom slåtter och bete, 22 bränningar, mosskrattnig på fem torrängar och spridning av ängsskallra på tre lokaler med drakblomma för att minska gräsets konkurrenskraft.

Den årliga uppföljningen av fjädergräs visar glädjande att arten fortsatt ökar. Särskilt tydligt är det på lokalen Vartofta-Åsaka där vi arbetat aktivt med bland annat mossrivning. Uppföljningen med dess nya metodik finns nu publicerad. Vi har spridit frön från fjädergräset till två nya (eller nygamla?) dellokaler inom naturreservatet Nolgården Näs och hoppas där på små plantor i framtiden.

I år har samtliga 50 drakblommelokaler följts upp, men drakblomman hittades tyvärr bara på 29 st och enbart 11 torrängar hade mer än 20 plantor. Så arten har fortsatt att minska. Stockholms universitet har gjort en analys av drakblommedata genom åren, bland annat kopplat till hävd. Det finns inget i analyserna som visar att en typ av hävd är att föredra framför någon annan, arten minskar tyvärr i alla hävdregimer. Kontakt: Karin Hante & Ingvar Claesson.

[Läs mer om uppföljning av fjädergräset](#)
[Läs mer om uppföljning av drakblomma.](#)

Hällebräckan trivs bäst när det inte är så mycket mossa. Foto: Stefan Husar

Hällebräcka och öppna kalkrika hållmarker

Mosskrattnig och slyröjning har utförts på fem lokaler i Dalsland med hällebräcka, varav en även har klottegellav.

Kontakt: Stefan Husar

Mosippa

En lokal har bränts och två har krattats på mossa. Av de 17 lokaler som följdes upp i år hittades arten på 11, men enbart tre st hade fler än tio plantor. En manual för att odla upp mosippa har tagits fram och kommer att publiceras. Kontakt: Lars Sjögren & Ingvar Claesson

Mosippa. Foto: Marina Bengtsson

Återkommande röjningar är nödvändigt för alkonblåvingen om man inte kan beta marken eller bränna den. Foto: Lars Sjögren. Svartfläckig blåvinge. Foto: Karin Sandberg

Hotade blåvingar

Fetörtsblåvinge: Under 70-talet rapporterades arten även på Halle- och Hunneberg, men sedan slutet av detta årtionde finns inga noteringar i detta område. I år gjordes en enkel inventering för att se om livsmiljön fortfarande kunde vara lämplig. Miljön borde vara attraktiv för fetörtsblåvingen, men rasbranterna med sina lodstup och klippavsatser är mycket svåra att inventera. Kontakt: Stefan Husar

Alkonblåvinge: Det finns 17 lokaler som har haft alkonblåvinge i länet under de senare åren, många av dem är små och isolerade. De ligger ofta i skogsmark på tidigare brandfält eller betade utmarker. De flesta av dessa växer nu långsamt igen. Eftersom betesdrift ofta är för dyrt behöver de antingen skötas med återkommande naturvårdsbränningar eller röjningar. I år har röjningar i fyra områden utförts. Kontakt: Lars Sjögren

Svartfläckig blåvinge: Läget för svartfläckig blåvinge är kritiskt i hela det Svenska utbredningsområdet. På Gotland och Öland har de tidigare starka populationerna minskat kraftigt sedan 2019 pga torkan, för liten areal lämplig livsmiljö och för små fjärilspopulationer. I Västra Götaland och Skåne tycks torkan ha påverkat fjärilen i minder utsträckning, vilket möjligen kan bero på att värdväxten oregano har överlevt bättre här.

Vedskalbaggar

Fyra områden (två med gammal tallskog och två med ädellövskog) har inventerats på vedskalbaggar. Inga av arterna som ingår i åtgärdsprogrammen hittades. Två bränningsplaner för Brurmossens NR har tagits fram för att gynna raggbocken.

Projektet LIFE Taiga 2 har gått till den slutliga ansökningsomgången i EU:s LIFE-program. Projektet som i huvudsak handlar om naturvårdsbränning av skog inkluderar 17 av landets Länsstyrelser och partners i både Finland och Lettland. I Västra Götalands län hoppas vi kunna genomföra bränningar i sex Natura 2000-områden och brandefterliknande åtgärder som röjning av gran i ytterligare några områden. Start blir i så fall 2022.

Den starkt hotade arten almbloomcock är enbart känd från Uddevalla och Göteborg i länet. Länsstyrelsen har letat efter den i tre trakter, rapport kommer under vintern. Kontakt: Peter Post

För att inventera skalbaggar används fönsterfällor. Foto: Peter Post. Många vedskalbaggar är beroende av gamla tallågor. Foto: Peter Post.

Sandödla

En återinventering av ett antal lokaler i Tibro-Karlsborg har genomförts och åtgärder är på gång. Kontakter med den ideella naturvården har varit

Sandödlä. Foto: Lars Sjögren

betydelsefull i området och ett antal nya lokaler har kunnat identifieras.
Kontakt: Karin Hante & Stefan Husar

Stor ögontröst

På sju lokaler har uppföljning gjorts i år och det var ett dåligt år överallt utom på en lokal. Där gick det desto bättre, det fanns över 15 000 exemplar. Det är oklart varför det går dåligt på de andra, men vår gissning är att det är för lite markstörning. Stor ögontröst är en ettårig art som behöver sprida sina frön varje år och då får det inte finnas gammal förna som hindrar fröna från att gro. För att komma till rätta med en del ohävdsarter ska vi satsa på tidig slåtter före blomningen på den del lokaler. En ny åtgärdstabell är på gång där utökad fröspridning på nya och befintliga lokaler finns med.

Kontakt: Karin Hante & Ingvar Claesson

Stor ögontröst Foto: Lars Sjögren

Vitryggig hackspett. Foto: Fredrik Wilde

Vitryggig hackspett

En inventering av tre optimalområden för vitryggig hackspett har genomförts för att titta på om de har tillräckliga kvaliteter (framförallt av död ved av lövträd) för att arten ska klara av att leva där. Det har även gjorts en ny nationell lövskogsanalys där man tagit med ädellövskog. Innan har man inte räknat med att den vitryggiga hackspetten använder ädellövskogsområden, men det gör den i viss mån inom andra delar av sitt utbredningsområde. Om så är fallet även i Sverige (vilket är oklart) har vi våra mest intressanta områden runt Halle- och Hunneberg och i östra delen av länet. Kontakt: Peter Post

[Läs rapporten Lövskogsanalys med fokus på livsmiljö för vitryggig hackspett](#)

Vityxne

Vityxne är petig med skötseln och därför vårfagas alla lokalerna. Vårfagning innebär att man krattar bort pinnar, dött gräs och mossor innan betesdjur eller slåtter tar vid. På tre lokaler har frön av ängsskallra spridits ut för att minska konkurrensen från gräs. I år hittades totalt nästan 100 blommande individer av vityxne i länet och ungefär lika många vegetativa. Det är det mesta sedan Länsstyrelsen började med räkningarna 2005.

Slåtteräng med vityxne. Vimplarna visar var vityxnen

Om nyhetsbrevet

Ungefär tio procent av Sveriges djur, växter och svampar är hotade. Det innebär att över 2 000 arter riskerar att försvinna. I det här nyhetsbrevet kan du läsa mer om vårt arbete med åtgärdsprogram för hotade arter.

Länsstyrelsen Västra Götalands län

403 40 Göteborg | 010-224 40 00 | vastragotaland@lansstyrelsen.se

Har du fått detta mail vidarebefordrat?

[Starta en egen prenumeration här.](#)

[Så hanterar vi dina personuppgifter](#)
[Avregistrera prenumeration](#)

Följ oss i sociala media

Dela detta utskick

